

НОРМАТИВНИ ОСНОВИ НА МЛАДЕЖКАТА ПОЛИТИКА В БЪЛГАРИЯ

Любомира Попова

Summary: The paper looks at topics, related to the formation of youth policy in the Republic of Bulgaria since 1989 until today. Its goal is to point out the legal foundations of its organization. The management of this policy is analyzed through the prism of the public sector and normative basis. The paper is oriented towards a wide circle of professionals who are working for the realization of youth policy.

Key words: youth, youth policy, normative documents, decree, law, strategy

Младежката политика в Европейския съюз и у нас е ориентирана към младите хора, към тяхната пълноценна реализация в обществото. Организацията на младежката политика в България е съпътствана от редица икономически и социални предизвикателства, които рефлектират върху нейното ефективно управление и това обуславя актуалността на тази проблематика в научен и практически аспект.

Началото на системна работа с младежта в новите социално-икономически условия у нас се поставя в началото на 90-те години на миналия век, когато се формира тази специфична сфера на държавно управление. Процесът на нейното институционализиране е белязан с многократни смени на организационните структури в тази област, което е показател за динамиката на вижданията относно ролята и мястото на младежта в развитието на обществото.

В студията се изследват актуални въпроси, свързани с формирането на младежка политика в Република България от 1989 г. до наши дни, като целта ѝ е да се изведат правните основи на нейната организация. Управлението на тази политика се анализира през призмата на държавния сектор и нормативната база. Студията е ориентирана към широк кръг професионалисти – представители на държавния сектор, обществени организации, младежки работници, педагози, психолози, социолози и всички, които работят за реализирането на **младежката политика**.

Развитието на човека се явява основна цел на съвременното общество, то е национален приоритет, защото успехите на общество зависят от образованието и здравето на хората, от използването на техния потенциал и стремеж към самоусъвършенстване. Във всяко демократично общество особена социална роля има младото поколение и в този смисъл съвременната българска младеж се явява един от най-активните социални субекти. Формирането на младо поколение, което притежава социално приемливи ценности, е отговорна задача, която изисква консолидация на субектите, ангажирани със социализацията на подрастващите. Гражданското общество трябва да осигури специална система от мерки, възможност за конструктивно взаимодействие и разпределение на ролите между държавата и структурите на гражданските организации.

В контекста на интензивните икономически, демографски и социални промени в България в началото на XXI век, все по-ярко се очертава необходимостта от специално отношение към човешките ресурси. Особено внимание и социална отговорност изисква развитието на младежите, които са „...машабна инвестиция в човешкия капитал. развитието на човека е основна цел и необходимо условие за прогреса на съвременното общество.” [6, 5].

Съвременното поколение млади хора е първото, израснало в Европа без граници, в която те могат свободно да се движат, да работят и да се учат. Контактите на младежите от България с техни връстници от Европа и света постоянно се разширяват както в сферата на образованието, така и в сферата на културата, спорта и заетостта. Всичко това води до повишаване на изискванията и очакванията на младите към държавата и нейната политика. Тези изисква-

ния са все по-отчетливи откакто страната ни стана пълноправен член на европейските структури.

• **Младежи. Демографски профил на младите хора в България**

Употребата на понятието „младежи” е в контекста на целенасочения ангажимент и инвестиция на държавата по отношение формиране и развитие на младата личност. Като възрастова рамка в изложението се приема, че **младежи са лица на възраст от 15 до 29 години включително**, съгласно разпоредбите на Закона за младежта [3].

Демографският профил на младите хора у нас може да се проследи въз основа на резултатите от последното преброяване през 2011 година. Според данните от Националния статистически институт от 2011 година в Република България има около **1 334 300 млади хора**, което е около 17,8% от цялото население [9]. В периода между преброяванията през 2001 г. и 2011 г. са настъпили значителни изменения във възрастовата структура на населението у нас. Налице е продължаващ процес на демографско остаряване. Той се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години:

- През 2001 г. под 15-годишна възраст са били 15,3% от населението в страната, през 2011 г. този дял намалява на 13,2%.

- Най-голямо увеличение има в дела на населението над 65 години – от 16,8% през 2001 г. на 18,5% през 2011 година.

Най-голям е относителният дял на населението на 65 и повече години в областите Видин, Монтана, Габрово, Ловеч и Кюстендил. А най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) – 16,3%, Благоевград – 17,0%, Варна и Бургас – съответно 17,2 и 17,3%.

Процесът на остаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 22,7%, а на мъжете – 16,3%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях. Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в областите Сливен – 17,8%,

и Бургас – 15,1% от населението на областта. Общо в четирнадесет области този дял е под общия за страната, като най-нисък е в област Габрово – 11,4%.

Текущата демографска ситуация в страната се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност. Като положителни тенденции през 2013 г. могат да се отчетат намаляващата обща и детска смъртност и увеличаващата се средна продължителност на живота на населението. Към декември 2013 г. профилът на младите хора се вижда от следната таблица, публикувана в раздел „Население и демографски прогнози” на Националния статистически институт [9] (таблица № 1):

Таблица № 1

Население към 31.12.2013 г. по възраст, местоживеене и пол

Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	Всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	Жени
Общо за страната	7 245 677	3 524 945	3 720 732	5 291 675	2 555 342	2 736 333	1 954 002	969 603	984 399
15 – 19г.	318 714	164 105	154 609	231 806	118 977	112 829	86 908	45 128	41 780
20 – 24г.	433 186	223 177	210 009	331 166	168 232	162 934	102 020	54 945	47 075
25 – 29г.	488 936	253 073	235 863	381 399	194 464	186 935	107 537	58 609	48 928

От представените данни за броя на младите хора по възраст, местоживеене и пол е видно, че попадащите в категорията младежи към 2013 г. са: **318 717** във възрастовата група 15–19 г., **433 186** в групата на 20–24 г. и **488 936** – в групата на 25–29 г., като общият им брой е **1 240 839**.

Открояват се следните неблагоприятни тенденции:

– намалява общият брой на младите хора от **1 334 30** през 2011 г. на **1 240 839** в края на 2013 г.;

– намалява броят на младите хора в групите на 15–19-годишните и 20–24-годишните спрямо групата на 25–29-годишните младежи, като това е в сила както за живеещите в градовете, така и за тези в селата;

– запазва се по-големият брой младежи в градовете спрямо броя на младежите в селата;

– в трите възрастови подгрупи (15–19 г., 20–24 г., 25–29 г.) се отчита по-голям брой млади хора от мъжки пол, като това е характерно за градовете, селата и в национален мащаб.

• **Нормативни основи на младежката политика**

Настоящото изследване на организацията на младежката политика в България обхваща периода от 1989 година до наши дни. Този четвърт век е свързан с коренни демократични промени в нашата страна. В началото на този период е приета Конституцията на Република България (12 юли 1991г.) от Седмото Велико народно събрание [7]. Първата демократична конституция утвърди тези промени и създаде правна основа за демократично изграждане на страната, за развитие на пазарната икономика, частната инициатива, реституция, приватизация и т.н. В синхрон с нея започва един качествено нов процес на установяване на демократичен и плуралистичен подход и по отношението на развитието на младите хора у нас.

Реализацията на младежката политика в посочения период обхваща три основни компонента – държавен сектор, бизнес сектор и неправителствен сектор.

Държавният сектор включва нормативната база, която регламентира държавната политика за младежта и държавните органи, институции и специализирани организации, които осъществяват тази политика. Ангажимент на държавата е ефективното регулиране на

социално икономическите и политическите отношения, обезпечаване на социалния ред и социални услуги за населението. В контекста на разглежданата проблематика държавата се явява **главен субект**, който управлява и реализира социалните инвестиции в образование, здравеопазване, култура и изява на творческия потенциал на личността.

Държавната политика за младежта е целенасочена и последователна дейност на държавата, общините, младежките организации и обществото, която има за цел създаване на благоприятни условия за пълноценно личностно развитие на младежите и участието им в обществения и икономическия живот, както и приобщаването им в управлението на местно, областно и национално ниво чрез дейности, насърчаващи развитието на младежите в страната [3].

Основните принципи на държавната политика за младежта са представени детайлно в чл. 3 на същия закон:

- законност, прозрачност, равнопоставеност, целенасоченост, системност и последователност на политиките на държавата, общините и обществото за развитие на младежта;

- координиране на политиките за младежта в сферата на образованието, социалната политика, здравеопазването, културата, спорта, правосъдието, вътрешните работи и отбраната;

- координиране на държавната политика за младежта с политиката за младите хора, осъществявана от и в рамките на Европейския съюз, Съвета на Европа и Организацията на обединените нации;

- интеграция на политиките за децата и младежта;

- гарантиране на диалог и участие на младежите при формирането на политиката за младежта;

- свобода на сдружаване на младежите, свобода на младежките инициативи, самоуправление на младежките организации;

- децентрализация на политиките за младежта.

Държавната политика, в частност и по въпросите на младежта се формира от **Министерски съвет**. Той е централен орган на изпълнителната власт, който ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната в съответствие с конституцията и законите. Министерският съвет е оперативен орган на държавната власт, който се избира от Народното събрание по предложение на министър-председателя, на когото президентът е възложил съставянето на правителството.

Актове на Министерския съвет с нормативно значение са **постановленията, разпореденията и наредбите**. Това е регламентирано в Конституцията на Република България [7, чл. 114], в която се посочва, че въз основа и в изпълнение на законите, Министерският съвет приема постановления, разпоредения и решения. Подготовката, издаването и прилагането на нормативни актове могат да извършват само органите, предвидени от Конституцията или от закон.

Нормативният акт съдържа общи правила за поведение, които се прилагат индивидуално към неопределен кръг субекти, има нееднократно действие и се издава или приема от компетентен държавен орган [4, чл. 1а]. По своята същност нормативният акт е издаден от държавен орган, който регулира обществените отношения. Законът за нормативните актове регламентира следните видове актове: закон, кодекс, постановление, правилник, наредба и инструкция. Между тях съществува йерархия, на върха на която стои Конституцията, следват законите, постановленията, правилниците, наредбите и инструкциите (виж фиг. 1), като всеки нормативен акт от по-нисша степен трябва да се съобрази с акта от по-висока степен. [8]

Фигура № 1

Конституцията е основен и върховен закон на държавата, закон на законите. В йерархията на нормативни актове тя стои най-високо, всички други нормативни актове трябва да се съобразяват с нея.

Закон е нормативен акт, който е приет от парламента (законодателния орган на държавата) и регулира важни обществени отно-

шения. Законът е основен източник на правото и база на правовия ред. В демократичната държава той гарантира правата, свободите и интересите на гражданите. Наличието на управление, основано върху закона, е характеристика на правовата държава. В Република България закони може да приема само Народното събрание, като процедурата по приемане на законите е установена в Конституцията.

Постановлението е нормативен акт на Министерския съвет, с който се приема правилник, наредба или инструкция, или се уреждат съобразно законите, неуредени в тях обществени отношения в кръга на изпълнителната и разпоредителната дейност на Министерския съвет. [8]

• **Нормативни актове, свързани с държавната политика за младежта**

Нормативни актове в периода 1992 г. – 2007 г.

Първите нормативни актове, с които в началото на демократичния път на развитие на страната ни, се регулират младежките политики са постановленията. С **Постановление №107** на Министерски съвет от 17.06. 1992 г. (Обн. ДВ. бр.54 от 3 Юли 1992 г.) се създава **Комитет по въпросите на младежта и спорта**. Това е първият нормативен акт, чийто обект е държавната политика по въпросите на младежта.

Комитет е държавна структура с ранг по-нисък от министерство, която работи и решава проблеми в една определена област. По своята същност той е инициативна група от съмишленици с ръководни функции, обединени от една обща идея и работещи за постигането на определена цели, за което те създават организация и структури за решаване на проблем от регионално или национално значение.

В постановлението се определят шест **основни задачи** на новосформирания Комитет:

- да провежда държавната политика по въпросите на младежта и спорта и да следи за нейното изпълнение;
- да предлага и разпределя държавните субсидии за провеждане на политиката по въпросите на младежта и спорта;
- да упражнява правата на собственика на държавното имущество, предназначено за извършване на младежка и спортна дейност;

– да представлява страната на правителствено равнище пред международните организации по въпросите на младежта и спорта и да оказва съдействие при осъществяване на международните контакти на младежките и спортните организации;

– да осъществява от името на правителството необходимите контакти и партньорство с младежките и спортните организации;

– да участва в управлението на научноизследователската и педагогическата дейност по въпросите на младежта и спорта.

Същата година с **Постановление № 161** на Министерски съвет от 18.08.1992 г. (ДВ. бр.70 от 28 август 1992 г.) се определят **основните функции и задачи** на Комитета по въпросите на младежта и спорта. Основните функции и задачи на Комитета произтичат от обстоятелството, че той е орган на Министерския съвет за провеждане на държавната политика по въпросите на младежта и спорта. Като такъв Комитетът съдейства за формиране на държавната политика, като: участва в разработването и координира националната стратегия по въпросите на младежта и спорта с цел: ориентация към основните човешки ценности; подобряване на здравословното състояние на нацията; съхраняване и развитие постиженията на българския спорт; разработва и координира социални програми за младежта; разработва и координира национални програми за двустранно и многостранно сътрудничество по въпросите на младежта и спорта.

Важен аспект във функционирането на Комитета е **междунституционалното взаимодействие** с други структури и органи на властта (чл. 4): координира дейността на министерствата и другите ведомства, както и връзките с обществеността по въпросите на младежта и спорта; осъществява необходимите контакти и партньорство с младежките и спортните организации; координира изпълнението на националните програми по въпросите на младежта и спорта; оказва методическа помощ на министерствата, другите ведомства и местните органи на държавна власт и управление; представлява страната на правителствено равнище пред международните организации по въпросите на младежта и спорта;

Ако трябва да се обобщят основните функции на Комитета съгласно този нормативен акт, те са: **стратегическа, управленска, координационна, методическа, контролна, научноизследователска.**

С тези две постановления на Министерски съвет от 1992 г. (№ 107 и № 161), свързани с Комитета по въпросите на младежта и спорта, се поставя началото на поредицата от нормативни актове в демократична България, уреждащи обществените отношения в сферата на младежката работа и формиращи националната младежка политика.

Две години по-късно през 1994 г. с **Постановление № 304** на Министерски съвет от 20 декември 1994 г. (ДВ. бр. 107 от 30 декември 1994 г.) се определят основните функции и задачи на **Комитета за спорта, младежта и децата**. От промененото му наименование и от постановлението става ясно, че във функциите на Комитета са добавени още две сфери – **спорта и проблемите на децата**. Това е тенденция, която се проявява и по-късно. Фактът, че спортът е изведен на първо място недвусмислено подсказва, че основният акцент във функционирането на Комитета в този период е развитието и постиженията на българския спорт. Това се потвърждава и от постановяването на следните нови функции: участие в разработването на националната стратегия за развитието на спорта: подобряване здравословното състояние на нацията; съхраняване и развитието на постиженията на българския спорт; разработване и предлагане на проекти на актове и програми за цялостно осигуряване и функциониране на системата на спорта.

В отделна алинея (чл. 2 (2) са формулирани основните функции на Комитета при реализацията на държавната политика относно младежката дейност: да участва в разработването на националната стратегия за младежка дейност и координира реализацията ѝ; да разработва и предлага на Министерски съвет проекти на актове и програми за младежка дейност.

По отношение на държавната политика по проблемите на децата (чл. 2 (3) Комитетът следва да: участва в разработването на националната стратегия по проблемите на децата с цел превръщане защитата на интересите на децата в приоритет на държавата; гарантира основните права на децата; изработва ефективна система от мерки за подобряване на здравословното състояние на децата; разработва и предлага на Министерски съвет проекти на актове и програми по проблемите на децата в синхрон с Конвенцията на ООН за правата на детето.

Допълнени са **две нови функции**, които всъщност надграждат постановлението от 1992 г., а именно:

– организиране провеждането на специални научни изследвания по проблемите на отглеждането, образованието и възпитанието на децата и успешната им интеграция в обществото;

– стимулиране с икономически мерки изграждането на широка и достъпна база за пълноценно физическо развитие на децата.

През следващата година излиза **Постановление № 88** на Министерски съвет от 18 април 1995 г. (ДВ, бр. 38 от 25 април 1995 г.), с което се преобразува Комитета за спорта, младежта и децата в два нови, съответно в **Комитет за младежта и децата** и **Комитет за физическо възпитание и спорт**. Тук отново проличава тенденцията от 1992 г. към разграничаване на функциите, свързани с младежта от тези, свързани с физическото възпитание и спорта.

С **Постановление № 115** на Министерския съвет от 6 юни 1995 г. (Обн. ДВ, бр. 55 от 16 Юни 1995 г.) се определят основните функции и задачи на Комитета за младежта и децата. Комитетът за младежта и децата е специализиран орган на Министерския съвет за формиране и провеждане на държавната политика по отношение на младежта и децата. С **Постановление № 117** на Министерския съвет от 7 юни 1995 г. (ДВ, бр. 55 от 16 юни 1995 г.) се определят основните функции и задачи на Комитета по физическо възпитание и спорт, който е специализиран орган на Министерския съвет за провеждане на държавната политика в областта на физическото възпитание и спорта.

От анализа на тези две постановления (№ 115 и № 117) става ясно, че като наследник, приемащ и продължаващ реализирането на младежките политики следва да се приеме **Комитетът за младежта и децата**. Наименованието на Комитета отново е преформулирано, но той запазва основните си функции като специализиран орган на Министерския съвет по отношение на младежта и децата.

Като нов момент във функциите на Комитета се откроява: осигуряване на Министерския съвет и на правителствени организации информация за състоянието и тенденциите в развитието на младежта и децата; предоставяне по своя преценка информация и на неправителствени организации (чл. 2, т. 5). В тази точка са включени за

пръв път и **неправителствените организации**, но функцията на Комитета спрямо тях е представена много общо и пожелателно, в смисъл, че трябва да им се предоставя информация, но по преценка на Комитета.

Координиращите функции на Комитета са запазени, като акцент е поставен на: координиране дейността на държавните органи при осъществяване на държавната политика за младежта и децата; координиране на научноизследователската дейност; осъществяване на контакти и партньорство с младежките организации и с организации за работа с децата. По отношение на международната дейност Комитетът за младежта и децата: представлява страната пред правителствени органи на други държави и пред междуправителствени институции, занимаващи се с въпросите на младежта и децата; оказва съдействие на младежки и детски организации в международното им сътрудничество.

След две години отново настъпва промяна – с **Постановление № 52** на Министерския съвет от 17 февруари 1997 г. (ДВ, бр. 16 от 21 февруари 1997 г.) се преобразува Комитетът за физическо възпитание и спорт в **Комитет за младежта, физическото възпитание и спорта** и се закрива Комитетът за младежта и децата.

С **Постановление № 136** на Министерския съвет от 2 април 1997 г. (ДВ, бр. 29 от 8 април 1997 г.) се определят основните функции и задачи на **Комитета за младежта, физическото възпитание и спорта**. В чл. 2 са посочени конкретните функции на Комитета. Формулирана е държавната политика в областта на физическото възпитание и спорта, като са изброени 11 точки. В чл. 2 (2) се регламентира държавната политика за младежка дейност, като тук са включени 5 точки: да участва в разработването на националната стратегия за младежка дейност и координира реализацията ѝ; да разработва и предлага на Министерския съвет проекти на актове и програми за младежка дейност; да съдейства за включването на България в международни програми за младежта като равноправен член; да представлява страната пред правителствени органи на други държави и междуправителствени институции и организации в областта на физическото възпитание, спорта, младежката дейност и по проблемите на децата.

По отношение на държавната политика по проблемите на децата в чл.2 (3) са представени само 2 точки: участие в разработване на националната стратегия по проблемите на децата; разработване и предлагане на министерския съвет проекти на актове и програми по проблемите на децата в съответствие с изискванията на Конвенцията на ООН за правата на детето.

Анализът на това постановление откроява следното: въпреки че в наименованието на Комитета младежта е изведена на първо място, в определянето на основните му функции на първо място се извежда физическото възпитание и спорта в чл. 2 (1), с най-голям брой функции – 11. Функциите, свързани с младежката дейност, са на второ място, техният брой е твърде малък, а формулировките са много общи (да разработва, да участва, да съдейства, да представлява). Децата като понятие присъстват в наименованието на Комитета, но функциите, свързани с тях, са само две.

В **Закона за физическото възпитание и спорта** (ДВ. бр. 58 от 9 юли 1996 г.) в Глава първа, чл. 1. се посочва, че с него се уреждат обществените отношения, свързани с физическото възпитание и спорта в Република България, като целта на физическото възпитание и спорта е подобряване на здравето и физическата активност на нацията чрез системни занимания с физически упражнения и спорт от всички възрасти. Физическото възпитание и спортът осъществяват образователни, здравни, социални, културни и възстановителни функции.

В Допълнителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за физическото възпитание и спорта от 2000 г. (ДВ, бр. 53 от 2000 г.) навсякъде думите „Комитета за физическо възпитание и спорт“ се заменят с „Държавната агенция за младежта и спорта“. В Преходните и Заключителни разпоредби се посочва, че с влизането на този закон в сила, Министерският съвет преобразува Комитета за младежта, физическото възпитание и спорта в Държавна агенция за младежта и спорта.

Със следващото постановление се извършава значителна промяна във ведомството, което реализира държавната младежка политика. Докато от **1992 г.** тя се осъществява от **Комитет**, от **2000 г.** за тази цел се създава Държавна агенция. Нормативният акт, с който

се извършва тази промяна, е **Постановление № 123** на Министерския съвет от 7 юли 2000 г. (ДВ, бр. 57 от 14 юли 2000 г.) за преобразуване на Комитета за младежта, физическото възпитание и спорта в **Държавна агенция за младежта и спорта** към Министерския съвет.

Държавната агенция е администрация на пряко подчинение на Министерския съвет за разработване и осъществяване на политика, за която не е създадено министерство. **Агенцията** е юридическо лице на бюджетна издръжка по бюджета на Министерския съвет със седалище София – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити. Всички активи, пасиви, архивът, както и другите права и задължения на Комитета за младежта, физическото възпитание и спорта преминават към Държавната агенция.

С **Постановление № 254** на Министерски съвет от 7 ноември 2002 г. (ДВ, бр. 107 от 15 ноември 2002 г.) се закрива **Държавната агенция за младежта и спорта** и се приема Устройствен правилник на Министерството на младежта и спорта, което се явява правоприемник на Държавната агенция за младежта и спорта.

През 2005 година се създава **Изпълнителна агенция „Международни младежки програми“** към Държавната агенция за младежта и спорта и се приема устройствения ѝ правилник с **Постановление № 126 на Министерския съвет** от 24 юни 2005 г. (ДВ, бр. 55 от 5 юли 2005 г.). Изпълнителната агенция е администрация към определен министър за административно обслужване на физически и юридически лица, както и за изпълнение на дейности и услуги, свързани с осигуряването на дейността на органите на държавната власт и на администрацията.

Изпълнителната агенция е юридическо лице, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към председателя на Държавната агенция за младежта и спорта. Тя има задачата да подпомага министъра на младежта и спорта при осъществяване на държавната политика в областта на младежките дейности у нас (чл. 8). Агенцията взаимодейства с органите на изпълнителната власт, с органите на местното самоуправление и с неправителствени и международни организации за подпомагане дейността на младежките организации, кандидатстващи по проекти за младежки дейности. Тя предоставя информация относно възможностите за кандидатстване по програма „Младеж“

и по други международни програми, като за целта поддържа информационна система.

Следваща стъпка в реализирането на държавната политика е само след 3 месеца – отново се създава **Държавна агенция за младежта и спорта** към Министерския съвет. Нормативният акт за това е **Постановление № 197** от 10 септември 2005 г. (ДВ, бр. 74 от 13 септември 2005 г.). Със същото постановление се закрива Изпълнителната агенция „Международни младежки програми” към министъра на младежта и спорта, която е създадена през юни същата година.

Държавната агенция за младежта и спорта е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София. Нов момент е, че председателят на Държавната агенция е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити. Като второстепенни разпоредители с бюджетни кредити към председателя на Държавната агенция за младежта и спорта се определя Националният център „Европейски младежки програми и инициативи”.

За функционирането на Агенцията е приет Устройствен правилник с **Постановление № 233** на Министерския съвет от 3 ноември 2005 г. (ДВ, бр. 89 от 8 ноември 2005 г.). В Глава втора, раздел IV се посочва, че председателят на Държавната агенция създава на свое пряко подчинение **Съвет за наблюдение**, който осъществява наблюдение и контрол върху дейността на **Националния център „Европейски младежки програми и инициативи”**. Съветът е колегиален орган, състоящ се от председател и четирима членове, експерти в областта на младежката политика, определени от председателя на Държавната агенция.

Нормативни актове след 2007 година

През 2007 г., когато България става член на Европейския съюз, се създава **Национален център „Европейски младежки програми и инициативи”**. Това става с **Постановление №99** на **Министерския съвет** от 3 май 2007 г. (ДВ, бр. 38 от 11 май 2007 г.). С него се приема и Устройствен правилник на Центъра, който функционира като юридическо лице – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на младежта и спорта. Към Центъра

преминават дейността, имуществото, архивът, правата и задълженията, активите и пасивите, служебните и трудовите правоотношения със служителите от дирекция „Международни младежки програми“ на Държавната агенция за младежта и спорта.

С **Постановление № 195** на Министерския съвет от 6 август 2009 г. се закрива Държавната агенция за младежта и спорта и се приема Устройствен правилник на Министерството на физическото възпитание и спорта (ДВ, бр. 64 от 11 Август 2009 г.) и Устройствения правилник на Министерството на образованието, младежта и науката. В Устройствения правилник на Министерството на образованието и науката, приет с Постановление № 148 на Министерския съвет от 2006 г. (ДВ, бр. 52 от 2006 г.), се правят следните изменения и допълнения: В наименованието и навсякъде в текста думите „Министерството на образованието и науката“ и „министърът на образованието и науката“ се заменят съответно с „Министерството на образованието, младежта и науката“ и „министърът на образованието, младежта и науката“.

С тези структурни реформи отново младежките политики са върнати в Министерството на образованието (с Решение на Министерски съвет от юли 2009 г. се създава **Министерство на образованието, младежта и науката**). В устройствения правилник на Министерството на образованието, младежта и науката в чл. 5, ал. 1 се създават нови точки, които регламентират, че то: провежда единната държавна политика в областта на младежките дейности; разработва и предлага за приемане от Министерския съвет годишна програма за младежки дейности, организира взаимодействието и подпомага младежките организации и юридическите лица с нестопанска цел при провеждането на държавната политика за младежта; представлява Република България при сключването на международни договори за сътрудничество в областта на младежта; разпределя субсидиите от държавния бюджет и другите държавни средства за младежки дейности, финансира одобрените от него програми и проекти на младежките организации и осъществява контрол за целевото разходване на тези средства.

Създава се нов раздел III а, съгласно който: Министърът на образованието, младежта и науката създава на свое пряко подчинение **Съвет за наблюдение**, който осъществява наблюдение и контрол

върху дейността на Националния център „Европейски младежки програми и инициативи”. Добавена е нова точка, свързана с **Главна дирекция „Политика за младежта”**. Тази дирекция изпълнява следните задачи: подпомага министъра при осъществяването на националната политика за младежта; разработва, осъществява и координира държавните програми за младежки дейности и контролира тяхното изпълнение; осъществява младежката политика по региони; приема, оценява, координира и контролира изпълнението на проектите по програмите за младежки дейности; подпомага взаимодействието на министерството с общините; участва в разработването на нормативни актове; събира, обработва, анализира, съхранява и предоставя информация, свързана с младежките дейности и младежките програми; участва в изготвянето на годишен доклад за младежта; поддържа контакти и сътрудничи с държавните органи и с неправителствени организации в други държави, както и с международни организации и институции.

На 5 ноември 2009 г. Министерският съвет приема Програма на Правителството на Европейското развитие на България 2009–2013 г., която определя политиката за младите хора като значим фактор за развитието на обществото и човешкия капитал. В този контекст Министерството приема и **Програма за развитие на образованието, науката и младежките политики (2009–2013)** и предприема мерки за разработване, приемане и прилагане на основни стратегически документи и законодателна инициатива.

Министерството, отговарящо за младежта – **Министерство на образованието, младежта и науката** отговаря за развитието, планирането, анализирането, актуализирането и реализирането на националните младежки политики; осъществява координацията с държавни институции, отговорни за реализирането на секторни политики, във връзка с изпълнение на Националната стратегия за младежта 2010–2020 г.; участва в процеса на синхронизация на националното законодателство със законовите актове на Европейския съюз по компетентност.

Други държавни институции, отговорни за развитието, планирането, анализирането, актуализирането и реализирането на секторни политика, касаещи младите хора са Министерство на труда и социалната политика, Министерство на вътрешните работи, Министерство

на земеделието, Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, Министерството на земеделието и храните и др.

При изпълнение на приетия закон се очертават **основните функции на институциите**, ангажирани с реализиране на неговите цели.

Законодателният орган на Република България **Народното събрание** приема Национална стратегия за младежта по предложение на Министерския съвет (чл. 4, ал. 2) и ежегодно трябва да разглежда и одобрява годишен доклад за младежта.

Централният орган на изпълнителната власт **Министерски съвет** провежда държавната политика за младежта чрез министъра на образованието, младежта и науката и в съответствие с Националната стратегия за младежта (чл. 4, ал. 1). Той внася в Народното събрание стратегията и годишния доклад, разработен от министъра на образованието, младежта и науката. Ежегодно приема до 31 март годишен план за изпълнение на Националната стратегия за младежта по предложение на министъра на образованието, младежта и науката. По негово предложение приема национални програми за младежта.

С **Постановление № 150** на Министерския съвет от 10 юни 2014 г. (ДВ. бр. 50 от 17 Юни 2014 г.) се закрива Националният център „Европейски младежки програми и инициативи“ към министъра на младежта и спорта.

Дейността, имуществото, активите, пасивите, архивът и другите права и задължения на закрития Национален център „Европейски младежки програми и инициативи“, свързани с програмата „Младежта в действие“, преминават към Центъра за развитие на човешките ресурси в рамките на предвидените функции в Правилника за устройството и дейността на Центъра.

В обобщен вид за периода 1989–2014 г. са приети представените нормативни документи, свързани с държавната политика за младежта.

Нормативни и стратегически документи:

- Постановления
- Национална стратегия за младежта (2010–2020)
- Национална програма за младежта (2011–2015)
- Закон за младежта 2012 г.
- Годишен план за осъществяване на Националната стратегия за младежта.

Национална стратегия за младежта 2010–2020

Националната стратегия за младежта (2010–2020) е одобрена от Министерски съвет на 6.10.2010 г. след продължителен процес на съгласуване с другите държавни институции и след обществено обсъждане преди внасяне в Министерския съвет и Народното събрание. Тя е съсредоточена върху изграждането и реализирането на единна, последователна и устойчива младежка политика в България, основана на секторния подход, междусекторното сътрудничество и съвместно управление с младите хора на местно, регионално и национално ниво и в съответствие с международните и европейски стандарти за младежка работа.

Закон за младежта. Съгласно чл. 3. (1) от Закона за нормативните актове, **законът** е нормативен акт, който урежда първично или въз основа на Конституцията обществени отношения, които се поддават на трайна уредба, според предмета или субектите в един или няколко института на правото или техни подразделения. Законът за младежта определя основните принципи, управлението и финансирането на дейностите, осъществявани в изпълнение на държавната политика за младежта. Съдържа седем глави, допълнителни разпоредби, преходни и заключителни разпоредби.

Заключение

При анализа на нормативните основи на младежката политика в България се открояват два основни периода:

- От 1992 г. до 2012 г. – нормативно регламентиране на младежката политика чрез постановления;
- От 2012 г. до сега – регламентиране на базата на специален закон – Закон за младежта.

Приемането на Закон за младежта поставя държавната политика в тази сфера на принципно нова основа. Законът е изготвен в съответствие с правото на Европейския съюз, след обстойно проучване и анализ на нормативната база, както и на добрите практики в европейски и международен план. Той е съобразен и цели постигане на стандартите в областта на младежта, приети от Европейския съюз, Съвета на Европа, Организацията на обединените нации.

Просперитетът на една държава се обуславя в най-голяма степен от образованието и здравето на хората. Това определя значи-

мостта и актуалността на инвестицията в младото поколение, като дългосрочна национална политика. Активната, последователна и целенасочена младежка политика изисква координиране на действията на органите на властта, на институциите и структурите на гражданското общество и на научните организации.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Агапова, Е. П. и др.* Организация работы с молодежью. Ростов на Дону: Феникс, 2014.
2. *Георгиев, Г., Л. Велинов.* Юридически речник. С.: Отечество – София, 2000.
3. Закон за младежта, ДВ, бр. 31 от 20.04.2012.
4. Закон за нормативните актове, ДВ, бр.27 от 3.04.1973 г., изм. и доп., бр. 46 от 12.06.2007.
5. Закона за физическото възпитание и спорта, ДВ, бр.58 от 9 юли 1996 г.
6. *Кибанов, А. Я., М. В. Ловчева, Т. В. Лукьянова.* Реализация молодежной политики в Российской федерации. Москва: Инфра-М, 2014.
7. Конституция на Република България, 1991.
8. Юридически речник. С., 2000.
9. <http://www.nsi.bg/bg/content/3078/>

LITERATURA

1. *Agapova, E. P. i dr.* Organizatsia rabotŭ s molodezhyyu. Rostov na Donu: Feniks, 2014.
2. *Georgiev, G., L. Velinov.* Yuridicheski rechnik. „Otechestvo- Sofia”. S., 2000.
3. Zakon za mladezhata, DV, br.31 ot 20.04.2012.
4. Zakon za normativnite aktove, DV, br.27 ot 3.04.1973, izm. i dop. br. 46 ot 12.06.2007.
5. Zakona za fizicheskoto vazpitanie i sporta, DV, br. 58 ot 9.07.1996.
6. *Kibanov, A. Ya., M. V. Lovcheva, T. V. Lukyyanova.* Realizatsia molodezhnoy politiki v Rossiyskoy federatsii, Moskva, Infra-M, 2014.
7. *Konstitutsia* na Republika Bulgaria, 1991.
8. Yuridicheski rechnik. S., 2000.
9. <http://www.nsi.bg/bg/content/3078/>